

Scherpenzeel

Van

Datum

8 januari 2016

Situatie

Scherpenzeel is een gemeente met een kleine ambtelijke organisatie. Scherpenzeel heeft in de begroting vastgesteld de komende 8 jaar geen bestuurlijke of ambtelijke herindeling te willen. De ambtelijke organisatie is echter door de kleine omvang zeer kwetsbaar. De gemeente kan haar taken nog wel uitvoeren, maar loopt wel tegen de grenzen van haar kunnen aan. Het college heeft daarom onderzoek laten doen naar de toekomst van de ambtelijke organisatie. Begin 2016 gaat de gemeente de opgaven en de mogelijke oplossingen daarvoor concretiseren.

11

Probleem

De gemeente wil zelfstandig blijven. Dit vraagt dan wel om heldere keuzes van de organisatie en de raad en goede samenwerking vanuit de gemeente met omliggende gemeenten. Het is belangrijk dat de gemeente zich bewust is van de consequenties van de keuze voor zelfstandigheid. Scherpenzeel is nu bezig met een heroriëntatie op hun eigen bestuurskracht, maar de vraag is wat ze daar actief mee gaan doen. De provincie wil dat elke gemeente een taboeloze discussie voert over de bestuurlijke toekomst van de gemeente. Zelfstandig blijven moet geen doel op zich zijn, evenmin is een herindeling een doel op zich (wordt vanuit kleine gemeenten nog wel eens gedacht dat de provincie hier op uit is). De uitspraak van de gemeente Scherpenzeel om minimaal acht jaar zelfstandig te blijven werkt dan ook niet mee in de discussie over de route naar een sterke gemeente. We vinden het belangrijk dat bestuurskrachtversterking op de agenda staat en dat de gemeente actief bezig is met het versterken van de bestuurs- en samenwerkingskracht.

Kiezen voor bestuurlijke autonomie betekent niet per definitie ook dat de zelfstandigheid gewaarborgd is. Kleine gemeenten (zoals Scherpenzeel) zullen voor hun autonomie moeten samenwerken en uitbesteden. Zij zijn daarbij afhankelijk van de grote buurgemeenten die voor een groot deel het beleid bepalen. Scherpenzeel zal in de samenwerking vooral veel halen. De gemeente is niet in de positie om echt een substantiële bijdrage te leveren. De gemeente zal daarom volgend zijn aan de samenwerkingspartner en zal weinig te zeggen hebben over de koers van het beleid. (Voorbeeld: Scherpenzeel werkt samen met Barneveld en Woudenberg op het gebied van ICT. De ICT-afdeling van Barneveld bestaat uit 12 fte, die van Scherpenzeel uit 1,4 fte. Barneveld bepaalt het beleid. Daarnaast wil Barneveld zakelijker omgaan met de kosten die ze doorberekenen aan Scherpenzeel. De kosten voor Scherpenzeel om aan te haken bij deze ICT-samenwerking zijn €85.000, maar Scherpenzeel betaalt uiteindelijk €50.000).

Bij de strategiebepaling is Scherpenzeel echter afhankelijk wat Barneveld wil en als mogelijkheden ziet. Barneveld is graag bereid met Scherpenzeel samen te werken, maar wil wel toewerken naar een structurele oplossing. Scherpenzeel kan niet alles vragen. Het is namelijk niet realistisch van Barneveld te verwachten dat ze de ambtelijke organisatie gaat integreren met Scherpenzeel en toewerken naar één organisatie die zowel Scherpenzeel als de gemeente Barneveld op gelijke voet bedient. Met deze gemeente werkte Scherpenzeel al veel samen, maar die samenwerking is geïntensiveerd. Scherpenzeel heeft daarover een gesprek gehad met het college van Barneveld. Uit dit gesprek bleek dat de gemeente

Barneveld de ambtelijke organisaties niet gaan vervlechten, zonder een herindeling als stip op de horizon. ("you can't always get what you want").

Scherpenzeel heeft eerder al samen met Renswoude en Woudenberg een mislukt fusietraject doorlopen. De gemeenten hadden een fusievoorstel bij de minister ingediend, maar die trok het voorstel weer in toen het kabinet demissionair was geworden. De provincie is net als de gemeente zwaar teleurgesteld in het afketsen van het fusietraject tussen Renswoude, Woudenberg en Scherpenzeel. Dit mislukte fusietraject heeft veel tijd, geld en energie gekost bij de gemeente.

Als provincie vinden we het belangrijk dat gemeenten niet alleen kijken of ze hun taken waar kunnen maken, maar ook bekijken of ze als gemeente er ook daadwerkelijk toe doet en de samenwerking echt iets te brengen hebben. Mist de gemeente geen kansen? Kan de gemeente optimaal opkomen voor de belangen van haar burgers? Is de gemeente in de regionale verhoudingen genoeg vertegenwoordigd? Voor Scherpenzeel is dit maar de vraag. Door het capaciteitstekort kan Scherpenzeel niet overal aanwezig zijn. Dit houdt Scherpenzeel niet het gehele overlegtraject kan bijwonen.

11 De gemeente moet steeds afwegen in welk stadium van het traject ze betrokken kan zijn. Hiermee ben je ook de situatie voor dat je niets meer aankan (waarmee dus een situatie als Millingen aan de Rijn wordt voorkomen).

11 De slagkracht op dat niveau moet omhoog, wil de gemeente alle kansen pakken. Het kan zijn dat de gemeente Scherpenzeel het prima vindt om geen belangrijke rol in de regio te betekenen. Scherpenzeel is namelijk een conservatieve raad zonder al te grote ambities. Dat is prima natuurlijk, maar de gemeente heeft wel veel voorzieningen die in de lucht gehouden moeten worden.

Aanpak

De gemeente is aan zet om heldere keuzes te maken over de toekomst. We kunnen positief zijn over wat de gemeente Scherpenzeel met de kleine organisatie (rond de 60 fte) heeft bereikt. De gemeente onderkent dat de organisatie kwetsbaar is, maar is nog altijd voldoende in staat alle ballen in de lucht te houden. Ze erkennen de kwetsbaarheden op operationeel niveau. Zelfstandigheid is mogelijk maar dit vraagt om een goed en open debat over de consequenties. De gemeente zal steeds minder te zeggen krijgen. Dus *de jure* gezien wel een autonome bestuurlijke entiteit, maar *de facto* bestuurlijk gezien weinig zeggenschap over het beleid waar het naar toe gaat (zie ook het ROB-rapport over intergemeentelijke samenwerkingen). De gemeente staat daardoor misschien wel dicht bij de burger, maar ver af van het beleid.

Hoewel het aan de gemeente is om uitvoerig aan de slag te gaan met de verbetering van de bestuurs- en samenwerkingskracht, kan de provincie het debat hierover stimuleren en faciliteren:

- Als provincie hebben we een Gelders kader voor bestuurskracht. We vinden het belangrijk dat gemeenten democratisch en betrouwbaar zijn: gemeenten hebben de basis op orde (financieel, organisatorisch), zijn duurzaam en maken hun taken waar. Daarnaast vinden we het van belang dat gemeenten een adequaat antwoord kunnen bieden op de nieuwe opgaven van de huidige netwerksamenleving. Gemeenten zijn responsief: een gemeente heeft urgentiebesef en opereert grensontkennend. Het gemeentebestuur is verder gunnend en verbindend en draagt substantieel bij aan een samenwerking. Het 'cafetariamodel' wijzen we dan ook af.

- Jan Markink heeft met het college gesproken van Scherpenzeel. Uit dit gesprek werd duidelijk dat Scherpenzeel bezig is met een heroriëntatie op de bestuurskracht. De resultaten van deze heroriëntatie zijn momenteel nog niet bekend. Scherpenzeel durft nog niet ergens voor te kiezen, en de vraag is of ze dat überhaupt gaat lukken (de oplossing wordt voor een belangrijk gedeelte bepaald door de bereidheid van anderen (zie Barneveld)). Daarnaast blijkt uit onderzoek dat de gemeentelijke organisatie moet groeien met ongeveer vijf fte (dat is ongeveer 10% van de organisatie).
- CdK legt een gemeentebezoek af aan de gemeente Scherpenzeel. Hierbij worden de raad en het college gesproken. Zowel het college als de gemeenteraad kan daar gewezen worden op het feit dat de gemeente keuzes moet gaan maken en dat ze niet in de positie zijn om daar nog lang mee te wachten.
- We hebben goed contact met financieel toezicht. De gemeente presteert financieel gezien voldoende, maar heeft wel een inspanning moeten leveren om de begroting sluitend te krijgen. De belastingcapaciteit is hoog (€900.000). We volgen ook de signalen vanuit IBT. Vanuit FT en IBT geen noodzaak om op te schalen.

Bestuurlijke fusie is (vooralsnog) niet aan de orde. Enerzijds is de politieke weerstand te groot, anderzijds ontbreekt de echte noodzaak. De gemeente valt niet om. Onze aanpak moet vooral gericht zijn op het bestuurskrachtdebat van de gemeente. We vinden dat alle Gelderse gemeenten actief bezig moeten zijn met het versterken van de bestuurs- en samenwerkingskracht. Het is jammer dat het debat in Scherpenzeel beperkt wordt door een taboe op herindeling. De keuze voor zelfstandigheid heeft duidelijke consequenties. Dit vraagt om heldere keuzes, een toekomstgerichte houding en verbindend bestuur. De samenwerkingscapaciteit van Scherpenzeel kan beter en duurzamer. De gemeente moet voorkomen dat er een wirwar aan hulpstructuren ontstaat om de basisstructuur maar overeind te houden. Een gemeente moet niet gaan samenwerken om haar eigen zelfstandigheid te waarborgen. In het debat moet de gemeente ook aangeven hoe ze kwetsbaarheden proactief gaan oplossen, om een scenario als Millingen aan de Rijn te voorkomen.